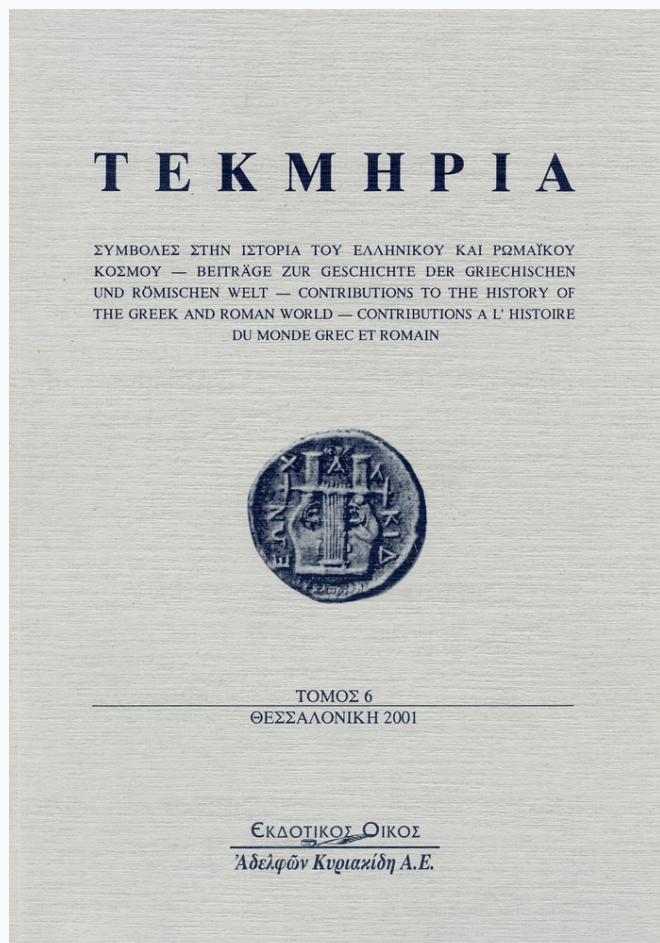

Tekmeria

Vol 6 (2001)

Νέες ἐπιγραφές ἀπὸ τὴν Πέλλα

Π. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

doi: [10.12681/tekmeria.172](https://doi.org/10.12681/tekmeria.172)

To cite this article:

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Π. (2001). Νέες ἐπιγραφές ἀπὸ τὴν Πέλλα. *Tekmeria*, 6, 126–133.
<https://doi.org/10.12681/tekmeria.172>

Π. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΝΕΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΛΛΑ

Στὴν παροῦσα μελέτη δημοσιεύονται τρεῖς νέες ἐπιγραφές ἀπὸ τὴ ρωμαϊκὴ ἀποικία τῆς Πέλλας —Colonia Iulia Augusta Pellensis ἢ Colonia Pella— καὶ τὴν περιοχὴ τῆς. Οἱ δύο πρῶτες προέρχονται ἀπὸ τὴν Πέλλα, ἐνῶ ἡ τελευταία ἀπὸ τὴν κώμη Γυρβιάτισσα, ἡ ὁποία ἀνήκε στοῦ *territorium* τῆς ἀποικίας.

I

Τμῆμα μαρμαρίνου ἐνεπίγραφου βάθρου ἀπὸ λευκὸ χονδρόκοκκο μάρμαρο μὲ γκρίζες φλεβώσεις. Σώζεται μόνον τὸ ἐπάνω δεξιὸ τμῆμα του. Ἡ δεξιὰ πλευρὰ εἶναι δουλεμένη μὲ λεπτὸ ὀδοντωτὸ ἐργαλεῖο. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴν πρόσθια ὄψη ὅπου τμῆμα ἐπιγραφῆς σὲ δύο στίχους. Τὰ γράμματα ἔχουν γωνιώδες σχῆμα καὶ εἶναι βαθιὰ χαραγμένα χωρὶς ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια. Τὸ μνημεῖο φυλάσσεται στοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Πέλλας μὲ ἀριθμὸ εὗρετηρίου Ε.Π 19. Διαστάσεις: 0,10X0,24X0,23 μ. Ὑψος γραμμάτων: 0,025-0,035 μ. (εἰκ. 1)

[-----]ΙΜΙΟΝ^{vacat}

[-----]ΣΕΒΑΣΤΟΝ

1. Διακρίνεται μόνον ἡ ἀπόληξη τοῦ I, ἐνῶ λείπει ἡ ἀριστερὴ γωνία τοῦ M. Ἠ 2. τὸ νῦ εἶναι χαραγμένο ἐπάνω ἀπὸ τὸ ὀμικρον.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν κατάληξη *-μιον* στὸν πρῶτο στίχο καὶ τὸ χαρακτηρισμὸ *Σεβαστὸς* στὸν δεύτερο τὸ μνημεῖο ἀποτελοῦσε τιμητικὸ βάθρο πρὸς τιμὴν τοῦ αὐτοκράτορα Σεπτίμιου Σευήρου¹ ἢ ἀκόμη πρὸς τιμὴν τοῦ ἰδίου καὶ μελῶν τῆς οἰκογενείας του². Μὲ βάση τὴν τιμητικὴ ἐπιγραφὴ ἀπὸ

1. Βλ. π.χ. τὴν ἐπιγραφὴ ἀπὸ τὴ Λυχνιδό, *IG X 2.2*, 360.

2. Βλ. καὶ τὴν τιμητικὴ ἐπιγραφὴ γιὰ τὸ Σεπτίμιο Σεβήρο καὶ τὴ σύζυγό του Ἰουλίᾳ Δόμνα ἀπὸ τὴ Βέροια, *I.Beroia*, 66. Μία ἀκόμη τιμητικὴ ἐπιγραφὴ γιὰ τὸν αὐτοκράτορα Κλαύδιο (46 μ.Χ.), βλ. Μ. Γ. Δήμητσας, *Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγόμενοις καὶ μνημείοις σωζομένοις*, Ἀθῆναι 1896 (ἀνατ. Σκάγο 1988), ἀρ. 366 ὑποστηρίχθηκε ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὴν Πέλλα, βλ. *I.Beroia*, 60. Ἡ μνεῖα ὥστόσο δύο

τὴν Βέροια γιὰ τὸν ἴδιο αὐτοκράτορα καὶ τὴ σύζυγό του Ἰουλία Δόμνα τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς ἀπὸ τὴν Πέλλα θὰ μποροῦσε νὰ συμπληρωθεῖ ὡς ἑξῆς:

[*Αὐτοκράτορα Καίσαρα Λ(ούκιον) Σεπτίμιον*

[*Σεουήρον εὐσεβῆ Περίνακα] Σεβαστόν κτλ.*

Ἄν ἡ παραπάνω συμπλήρωση εἶναι σωστή, ἡ ἐπιγραφή θὰ πρέπει νὰ χρονολογηθεῖ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 198 καὶ 210 μ.Χ. Στὴν περίοδο αὕτη χρονολογούνται καὶ ἄλλες ἐπιγραφικὲς μαρτυρίες ἀπὸ τὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θράκη γιὰ τὸν ἴδιο αὐτοκράτορα, οἱ ὁποῖες συνδέονται μὲ τὴν ἐπιστροφή του στὴ Ρώμη μετὰ τὴν ἐκστρατεία του ἐναντίον τῶν Πάρθων³. Στὴ χρονολόγηση αὕτη συνηγορεῖ καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν τῆς ἐπιγραφῆς⁴.

II

Μαρμάρινο ἐπιτύμβιο ἐνεπίγραφο ἀνάγλυφο ἀπὸ λευκὸ χονδρόκοκκο μάρμαρο πεταλοειδοῦς σχήματος. Ἡ ἀκριβὴς θέσις εὑρεσῆς τοῦ μνημείου δὲν εἶναι γνωστή. Πιθανότατα προέρχεται ἀπὸ κάποιο νεκροταφεῖο τῆς ἀποικίας τῆς Πέλλας. Παρόμοια ἀνάγλυφα ἀπαντοῦν καὶ σὲ ἄλλες περιοχὲς τῆς Μακεδονίας (π.χ. Ἀρχοντικὸ Πέλλας, Ἑδεσσα, Θεσσαλονίκη, Σέρρες). Λεῖπει ἡ ἐπάνω καμπυλόγραμμη ἀπόληξη καὶ ἡ κάτω ἐπίπεδη βάση του, στὸ μέσο τῆς ὁποίας θὰ ὑπῆρχε πιθανότατα ἔμβολο στήριξης. Τὴν παράσταση περιβάλλει ἀκανόνιστο ταινιωτὸ καμπύλο πλαίσιο (πλάτους 0,025-0,03 μ.), ὅπου χαράχθηκε ἡ ἐπιγραφή. Διαστάσεις: Σωζ. ὕψος: 0,28 μ. Πλάτος: 0,40 μ. Μουσεῖο Πέλλας Β.Ε. 1978/ἀρ. 751 (εἰκ. 2).

Μέσα σὲ ἐλαφρὰ τοξόσχημο πεδίο παριστάνεται ἔφιππη μορφή ἀνδρὸς πρὸς τὰ δεξιὰ. Φορᾷ χιτωνίσκο καὶ ἀπὸ ἐπάνω χλαμύδα, ἡ ὁποία πορπώνεται στὸ λαμὸ καὶ πέφτει στὴ ράχη του μὲ παράλληλες πτυχές, ἐνῶ στὰ πό-

πολιταρχῶν καὶ ὄχι τῶν πεντετηρικῶν дуάρχων (duonipi quinquennales) ὁδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι προέρχεται ἀπὸ κάποια γειτονικὴ μικρὴ πόλη. Πρβλ. ἐπίσης τὴν τιμητικὴ ἐπιγραφή γιὰ τὸν Νέρωνα ἀπὸ τὰ γειτονικὰ Κουφάλια, Δήμιτσας, ὁ.π., 153.

3. Βλ. F. Papazoglou, «Septimia Aurelia Heraclea», *BCH* 85 (1961) 162 κέ. *I. Beroia*, σ. 166.

4. Στὸ διάστημα 198-210 μ.Χ. χρονολογεῖται π.χ. καὶ ἡ τιμητικὴ ἐπιγραφή γιὰ τὸν Σεπτίμο Σεβήρο ἀπὸ τὴ Βέροια, βλ. *I. Beroia*, 66, τῆς ὁποίας τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος ὁμικρον εἶναι ὁμοίον μ' αὐτὸ τῆς ἐπιγραφῆς ἀπὸ τὴν Πέλλα.

δια κρηπίδες, πού θα δηλώνονταν με χρώμα. Έχει αποκρουσθεῖ τὸ κεφάλι τοῦ ἀναβάτη, ἐνῶ αποκρούσεις παρατηροῦνται καὶ σὲ ἄλλα σημεῖα τοῦ σώματός του, ὅπως ἐπίσης στὸ κεφάλι καὶ στὸ σῶμα τοῦ ἀλόγου. Ὁ ἵππας κρατᾷ μετὰ τὸ δεξιό του χέρι τὸ χαλινάρι τοῦ ἀλόγου, πού ἔχει ἀποδοθεῖ πλαστικά. Τὸ ζῶο τριποδίζει σὲ ἡρεμὴ στάση μετὰ ἀνασηκωμένο τὸ μπροστινὸ ἀριστερὸ πόδι του. Δὲν πρόκειται γιὰ πολεμιστή, οὔτε γιὰ κυνηγό. Ἀπέναντι ἀπὸ τὸν ἀναβάτη κάθετα γυναικα πρὸς τὰ ἀριστερὰ σὲ δίφρο μετὰ τορνευτὰ πόδια. Στὸ κάθισμα δὲν ὑπάρχει μαξιλάρι, ἀλλὰ μπροστὰ πέφτει τὸ τυλιγμένο ἱμάτιο τῆς γυναικας. Λείπει ἡ ἀπόληξη τῶν ποδιῶν της, πού θὰ στηριζόταν σὲ ὑποπόδιο. Φοράει χιτῶνα καὶ ἱμάτιο, πού εἶναι τυλιγμένο γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα της καὶ ἀνασηκωμένο ἐπάνω ἀπὸ τὴν πλάτη, ὥστε νὰ καλύπτεται καὶ τὸ πίσω μέρος τοῦ κεφαλιοῦ της. Ἡ ἀπόδοση τῶν ἐνδυμάτων ἔχει γίνει μετὰ σχηματοποιημένο τρόπο. Τὸ δεξιὸ χέρι τῆς γυναικας ἀκουμπᾷ ἐπάνω στοὺς μηροὺς μετὰ ἀνοικτὰ τὰ δάκτυλα. Τὸ ἀριστερὸ χέρι της στηρίζεται μετὰ τὸν ἀγκῶνα στὸν καρπὸ τοῦ δεξιοῦ χερσιοῦ, κρατώντας τὴν παρυφὴ τοῦ ἱματίου στὸ ὕψος τοῦ λαιμοῦ καὶ ἀτενίζοντας τὴν ἀνδρική μορφή, πού κατευθύνεται πρὸς αὐτὴν ἔφιππη. Τὸ ὁμοειδὲς πρόσωπό της ἔχει πλαστεῖ μαλακά, χωρὶς ἔντονους κυματισμοὺς καὶ μεταβάσεις.

Ἡ μορφή καὶ τὸ ἀρχιτεκτονικὸ πλαίσιο τῆς στήλης, ἡ εἰκονογραφία καὶ ἡ τεχνοτροπία της (ἀκαμψία τῶν μορφῶν, σχηματοποίηση, συνοπτικότητα καὶ ἀσυμμετρία στὴν ἀπόδοση τῆς πτυχολογίας) δηλώνουν ὅτι πρόκειται γιὰ ἀνώνυμο ἐπαρχιακὸ τεχνίτη τοῦ τέλους τοῦ 2ου - α' μισοῦ τοῦ 3ου αἰ. μ.Χ., ἐποχὴ στὴν ὁποία ὁδηγεῖ καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν⁵. Στὸν τοξωτὸ κανόνα πού περιβάλλει τὸ ἀνάγλυφο εἶναι χαραγμένη ἡ παρακάτω ἀποσπασματικὴ ἐπιγραφή μετὰ γράμματα ὕψους 0,016-0,022 μ.

5. Βλ. π.χ. τὴν τιμητικὴ ἐπιγραφή τοῦ ἱερέα Τέρπνου γιὰ τὴ μητέρα του Ἀλκιστη ἀπὸ τὴ Βέροια, πού χρονολογεῖται στὸ α' μισὸ τοῦ 3. αἰ. μ.Χ., βλ. Α. Β. Tataki, *Ancient Beroea. Prosopography and Society*, [Μελετήματα 8], Athens 1988, 102 ἀρ.139 (στὸ ἐξῆς: Tataki, PB)=I.Beroia 127, τὴν ἐπιτύμβια ἐπιγραφή σὲ μαρμάρινη σαρκοφάγο ἀπὸ τὸ Κέντρον Κοζάνης, βλ. EAM ἀρ. 60 πίν. 23, τὴν ἐπιτύμβια ἐπιγραφή σὲ μαρμάρινη στήλη ἀπὸ τὸ νομὸ Φλώρινας, βλ. EAM 159 πίν. 61.

[-----]Σ ΕΡΜΑΝ [-----τή]ν μητέρ[α -----]

Το πρώτο γράμμα που διακρίνεται λόγω της απόκρουσης του κάτω μέρους του πλαισίου του αναγλύφου αποτελεί πιθανότατα το κάτω μέρος μηνοειδοῦς σίγμα· λείπει ή δεξιά κεραία του Ν· διατηρεῖται μόνον το κάτω μισό του γράμματος Η· λείπει το δεξιό τμήμα της στεφάνης του Ρ.

Ἡ ἀποσπασματικότητα τοῦ μνημείου καθιστᾷ ἀδύνατη κάθε πειστική ὑπόθεση γιὰ τὸ περιεχόμενο τῆς ἐπιγραφῆς. Τὸ σίγμα στὴν ἀρχὴ τοῦ πλαισίου ἀποτελεῖ πιθανότατα τὴν κατὰληξιν κυρίου ὀνόματος, δηλαδὴ τοῦ ἀναθέτη τοῦ μνημείου. Ἀκολουθεῖ τὸ προσωπικὸ ὄνομα Ἑρμῆς (σὲ αἰτιατική)⁶, ἢ τὸ πρῶτο συνθετικὸ τοῦ ἀνθρωπωνυμίου Ἑρμάνουβις⁷, ἐνῶ ἡ ἀναφορὰ τῆς λέξεως *μητέρ[α]* στὴ δεξιὰ ἀπόληξιν τοῦ πλαισίου τοῦ ἀναγλύφου ἀφορᾷ στὴ σχέση τοῦ ἀναθέτη μὲ τὴ γυναικεῖα μορφή τῆς παράστασης. Τὸ ἀνάγλυφο ἀποτελεῖ ἴσως τὸ ἐπιτύμβιο μνημεῖο ποὺ ὁ γιὸς ἀνήγειρε στὸν τάφο τοῦ πατέρα του Ἑρμῆ ἢ Ἑρμανοῦβιδος καὶ τῆς μητέρας του, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα δὲ σώζεται στὴν ἐπιγραφὴ⁸.

III

Μαρμάρινη ἐπιτύμβια ἐνεπίγραφη στήλη ἀπὸ λευκὸ μάρμαρο ποὺ παρουσιάζει μείωση πρὸς τὰ ἐπάνω. Προέρχεται ἀπὸ τὴν κώμη Γυρβιάτισσα τῆς ἀποικίας τῆς Πέλλας⁹. Λείπει τὸ ἐπάνω τμήμα τῆς μὲ τὴν ἐπίστεψη, καθὼς καὶ τὸ κάτω τμήμα τῆς μὲ τὸ ὁποῖο στηριζόταν σὲ κάποια βάση. Ἡ

6. Τὸ ὄνομα σὲ αἰτιατικὴ καὶ γενικὴ μαρτυρεῖται π.χ. σὲ ἐπιτύμβια ἐπιγραφὴ ἀπὸ τῆ Βέρροια (120-140 μ.Χ.), βλ. Τατάκι, *PB*, 151 ἀρ. 452, 476 (στό ἐξῆς: Τατάκι, *PB*) = *I.Beroia* 349, Τατάκι, *PB*, 453 = *I.Beroia* 338, καθὼς καὶ σὲ ἐπιγραφὴς τῆς Θεσσαλονίκης, βλ. *IG* 2.1, 400, 511.

7. Τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ στὸ Δῖον, βλ. Δ. Παντερμαλῆς, «Ἐπιγραφές Δίου», στό: *Πρακτικά τοῦ Η' Διεθνoῦς Συνεδρίου Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς Ἐπιγραφικῆς, Μέρος Α' Ἀθήνα 1984*, 274. Δὲν ἀποκλείεται τὸ ὄνομα αὐτὸ νὰ ἀποτελεῖ τὸ πατρωνυμικὸ τοῦ ἀναθέτη.

8. Βλ. ἐνδεικτικὰ τὴν ἐπιγραφὴ *I.Beroia* 125. Προβλ. *EAM* 57.

9. Γυρβιάτισσα εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ οἰκισμοῦ ποὺ βρίσκεται στὴν πεδιάδα νότια τῆς θέσης τοῦ «Ἀγίου Νικολάου τοῦ Παλαιοῦ» (περιοχὴ Κρεββάτια): βλ. σχετικὰ Π. Χρυσοστόμου, «Ἡ ἱστορικὴ τοπογραφία τῆς Βόρειας Βοττιαίας», στό: *Ἀφιέρωμα στὸν Ν. G. L. Hammond*, Μακεδονικὰ Παράρτημα 17, Θεσσαλονίκη 1997, 500-502.

πρόσοψή της είναι λεία, οί κρόταφοί της έχουν δουλευτεί με ντισιλίδικο και ή πίσω πλευρά της με σφύρα και βελόνι.

Μέσα σέ βάθυσμα (μήκους 0,45 μ. και σωζ. ύψους 0,41 μ.) πού έχει ἀρχι-τεκτονικό πλαίσιο με παραστάδες (πλάτους 0,06 μ.) εἰκονίζεται ἔφιππος ἄνδρας πρὸς τὰ δεξιὰ ἀπὸ τὸν ὁποῖο σώζεται τὸ δεξιὸ πόδι του. Φοράει στὰ πόδια κλειστὰ ὑποδήματα, στὸ σῶμα χιτωνίσκο καὶ ἀπὸ ἐπάνω χλαμύδα ἀπὸ τὴν ὁποία διακρίνεται τὸ πίσω τμήμα της, πού κυματίζει στὸ πεδίο. Ἀπὸ τὸ ἐπιβλητικό ἄλλογο, πού τριποδίζει με λίγο ἀνασηκωμένο τὸ μπροστινὸ ἀριστερὸ πόδι, λείπει ὁ λαϊκὸς καὶ τὸ μεγαλύτερο τμήμα τοῦ κεφαλιοῦ του. Ἡ οὐρὰ τοῦ ζώου ἔχει φιλοτεχνηθεῖ με παράλληλες χαράξεις. Ὁ τεχνίτης ἐξάντλησε τὶς ἱκανότητές του με τὴν ἀπόδοση τῶν μυῶν τοῦ σώματος καὶ τῶν ποδιῶν τοῦ ἀλόγου, προκειμένου νὰ τονίσει τὴν εὐρωστία καὶ τὴν κίνησή του. Τὸ «ἐφίππιον» στερεώνεται στὴ ράχη τοῦ ζώου με δερμάτινους ἱμάντες μπροστὰ στὸ στήθος καὶ πίσω στὰ καπούλια του. Ἀπὸ τοὺς ἱμάντες κρέμονται κισσόμοφρα μεταλλικὰ διακοσμητικὰ ἐξαρτήματα, ἓνα μπροστὰ καὶ ἀπὸ δύο στὰ καπούλια τοῦ ἀλόγου¹⁰. Ἡ ἀφηρωισμένη μορφή τοῦ ἵππεα ἀποδίδεται, σύμφωνα με τὸν γνωστὸ εἰκονογραφικὸ τύπο τοῦ «ἥρωος ἱππέα», ἀλλὰ χωρὶς τὸ συμπληρωματικὸ στοιχεῖο τοῦ φιδιοῦ, πού ἐλίσσεται σὲ κορμὸ δέντρου. Ἡ παράσταση τοῦ ἔφιππου πολεμιστῆ ἢ κυνηγοῦ εἶναι πολὺ συχνή στὰ ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐποχῆς ἀπὸ τὴ Μακεδονία, τὴ Θράκη καὶ τὴ Θεσσαλία¹¹. Ἡ στήλη φυλάσσεται στὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο τῆς Πέλλας με ἀρ. εὐρετηρίου Β.Π. 1981/ἀρ. 4. Διαστάσεις: Σωζ. ὕψος: 0,75 μ. Πλάτος: 0,58 μ. Πάχος: 0,14 μ. Σὲ ἀπόσταση 0,08 μ. κάτω ἀπὸ τὸ βάθυσμα ὑπάρχει ἡ βαθιὰ χαραγμένη δίστιχη ἐπιγραφή, με ὕψος γραμμάτων: 0,035-0,045 μ. (Εἰκ. 3).

10. Παρόμοια ἐξαρτήματα παρατηροῦνται γιὰ παράδειγμα στὰ «ἐφίππια» τῶν ἀλόγων τοῦ ἀναγλύφου τοῦ ρωμαϊκοῦ ἱπποκοῦ στὴ στήλη τοῦ Τραϊανοῦ (107-117 μ.Χ.) στὴ Ρώμη, βλ. M. Junkelmann, *Die Reiter Roms I: Reise, Jagd, Triumph und Circusrennen I*, Mainz 1990, 36 εἰκ. 21 II, 148 εἰκ. 88, καὶ στὰ «ἐφίππια» τῶν ἀλόγων στὰ ἀνάγλυφα τῶν δύο πλευρῶν τῆς βάσης τῆς στήλης τοῦ Ἀντωνίνου Εὐσεβοῦς, πού χρονολογεῖται στὴν ἴδια ἐποχὴ με τὸ ἀνάγλυφό μας, βλ. D. E. E. Kleiner, *Roman Sculpture*, New Haven-London 1992, 285 κέ. εἰκ. 254

11. Γιὰ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία βλ. Π. Ἀδάμ-Βελένη, «Ἴππεῖς σὲ ἀνάγλυφους βωμοὺς ἀπὸ τὴ Βέροια», *Μακεδονικά* 23 (1983) 178 κέ. καὶ τῆς ἰδίας, *Μακεδονικοὶ Βωμοί*, Διδ. διατριβή, Θεσσαλονίκη 1996, 73 κέ., *SEG XLV* 2334.

Τ(ίτος) Ποπλίκιος
Σευήρος

1. Διακρίνεται τμήμα τῆς ὀριζόντιας κεραίας τοῦ Τ, ἐνῶ τὸ Π ἔχει ἀπολεπισθεῖ στὸ σημεῖο τῶν δύο κάθετων κεραίων του.

Μὲ βάση τὸν τύπο τῆς γραφῆς καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἡ στήλη μπορεῖ νὰ χρονολογηθεῖ στὸ γ' τέταρτο τοῦ 2ου αἰ. μ.Χ.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὴν ἐπιγραφή, ἡ ἀνάγλυφη στήλη ἀποτελεῖ τὸ ἐπιτάφιο μνημεῖο τοῦ Τ. Ποπλικίου Σευήρου, ὁ ὁποῖος —ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ σύστημα ὀνοματοθεσίας του— ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν ρωμαίων πολιτῶν τῆς Πέλλας. Περισσότερες πληροφορίες δὲν δίνονται στὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς. Ἡ σύνδεσή του πάντως μὲ τὸν ὁμώνυμο Τ(itus) Publicius Severus ὁ ὁποῖος μαρτυρεῖται μαζί μὲ τὴ γυναῖκα του Domitia Ammia σὲ λατινικὴ ἐπιγραφή ποὺ σήμερα βρίσκεται στὸ Μουσεῖο τῆς Βεροίας (μὲ ἀριθμὸ εὐρ. Λ 139) καὶ οἱ συνθήκες εὐρέσεως τῆς ὁποίας εἶναι ἄγνωστες¹² δὲ φαίνεται πιθανή: καὶ στὶς δύο περιπτώσεις πρόκειται γιὰ ἐπιτύμβια μνημεῖα, ἐνῶ ἡ ἰδιαίτερα εὐρεία διάδοση τοῦ ὀνόματος Σευήρος καθιστᾷ ἀδύνατη τὴν ταύτιση τῶν προσώπων.

Μέλη τῆς οἰκογένειας τῶν Publicii μαρτυροῦνται καὶ σὲ ἄλλες μακεδονικὲς πόλεις¹³. Στὴν πλειονότητά τους πρόκειται γιὰ πρόσωπα ἰταλικῆς καταγωγῆς τὰ ὁποῖα ἐγκαταστάθηκαν ἀρχικὰ στὴ νότια Ἑλλάδα (Πάτρα καὶ Κόρινθος)¹⁴ καὶ στὴ Μ. Ἀσία¹⁵, καὶ ἀργότερα καὶ στὶς ρωμαϊκὲς ἀποικίες

12. Βλ. Tataki, *PB*, 264 ἀρ. 1132-1133, *I. Beroia*, 420.

13. Βλ. Ν. Vulic, *Spomenik* 71 (1931) 550, Δ. Κανατσούλης, *Μακεδονικὴ προσωπογραφία (ἀπὸ τοῦ 148 π.Χ. μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Μ. Κωνσταντίνου)*, Ἑλληνικά [Παράρτημα 8] Θεσσαλονίκη 1955, 132 ἀρ. 1198-1202, 1204, Tataki, *PB*, 442, M.B. Hatzopoulos-L. D. Loukopoulou, *Recherches sur les marches orientales des Téménides (Anthémonte-Kalindoia) Ière partie*, [Μελετήματα 11] Athènes 1992, 59 κέ. ἀρ. Α14 (σὺ ἐξῆς: Hatzopoulos-Loukopoulou, *Recherches* I), Γ. Πίκουλας *Ἡ χώρα τῶν Πιερίων. Συμβολὴ στὴν τοπογραφία τῆς*, Ἀθήνα 2001, 113 κέ.

14. Βλ. Α. J. S. Spawforth, «Roman Corinth: The formation of a colonial élite» στὸ: Α. D. Rizakis (ἐκδ.), *Roman Onomastics in the Greek East. Social and Political Aspects. Proceedings of the International Colloquium on Roman Onomastics*, Athens, 7-9 Sept. 1993 (Μελετήματα 21), Athens 1996, 180-181.

15. Βλ. *SEG XXXIII* 933 (*Ἐφεσος, μετὰ τὸ 59 π.Χ.), *SEG XXXV*, 1115 (Τερο-

τῶν Φιλίππων καὶ τῆς Πέλλας, ἀλλὰ καὶ στὴ Βέροια¹⁶, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ ἄλλα γένη τῶν «συμπραγματευομένων Ῥωμαίων»¹⁷.

Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο Πέλλας

Παῦλος Χρυσοστόμου

καισάρα Λυδίας, 41-42 ἢ 43/43-51/52 μ.Χ.).

16. Βλ. Tataki, *PB*, 261 κέ., ἀρ. 1119-1122, 1131, 442 κέ.

17. Γιὰ τὸ θέμα βλ. καὶ O. Salomies, «Contacts between Italy, Macedonia and Asia Minor during the Principate», στό: *Roman Onomastics* (ὅ.π., σημ. 14), 111 κέ. Γιὰ τὴ Μακεδονία βλ. Ἀ. Ριζάκης, «Ἡ κοινότητα τῶν “συμπραγματευομένων Ῥωμαίων” τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ ρωμαϊκὴ οἰκονομικὴ διείσδυση στὴ Μακεδονία», *Ἀρχαία Μακεδονία* 4 (1986) 511 κέ., Hatzopoulos-Loukopoulou, *Recherches* I, 48, 52, 83 καὶ *Recherches sur les marches orientales des Téménides (Anthémonte-Kalindoia) IIe partie*, [Μελετήματα 11] Athènes 1996, 347 κέ., Γ. Βελένης, «Συμπραγματευόμενοι Ῥωμαῖοι σὲ μιὰ νέα ἐπιγραφὴ τῆς Θεσσαλονίκης», *Τεκμήρια* 2 (1996) 8 κέ.

SUMMARY

NEW INSCRIPTIONS FROM PELLA

This article presents three new inscriptions from the Roman colony of Pella; the first two texts were found in Pella itself, the third was found on the territory of Pella, in the *kome* Gyrbiatissa. 1) A fragment of a marble base with an honorary inscription for the emperor Septimis Severus (c. A.D. 198-210). 2) A marble funerary relief with a representation of a rider and a seated woman (late 2nd/early 3rd cent. A.D.); the fragmentary inscription probably gave the name of a man who set up this monument for his father (Hermas or Hermanoubis) and his mother. 3) A marble stele with a representation of a rider hero (c. A.D. 150-175); the stele decorated the grave of T. Publicius Severus.

Π. Χρυσοστόμου, Εἰκ. 1

Π. Χρυσοστόμου, Εἰκ. 2

Π. Χρυσοστόμου, Εἰκ. 3